

Vår saksbehandler
Daniel Flugstad

Til høringsinstanser

Høringsnotat – forslag til offentlig navn på krematoriet i Hamar

Høringsinstans: Kommune, Fylkeskommune, Tros- og livssynsorganisasjoner, Begravelsesbyråer, Språkrådet.

Høringsfrist: 25.april 2026

1. Innledning og formål

Hamar kirkelige fellesråd som gravplassmyndighet sender på høring to forslag til valg av offisielt navn på krematoriet i Hamar. Formålet med denne høringen er å innhente synspunkter fra offentlige myndigheter, tros- og livssynssamfunn, samarbeidspartnere og andre berørte aktører før endelig vedtak fattes. I en diskusjon om navn vil et sentralt spørsmål omhandle balansen mellom:

- tradisjon (kapell)
- livssynsnøytralitet (seremonirom)
- funksjonsbeskrivelse (seremonisal)

Kirkelig fellesråd sender to forslag på høring:

A. Hamar kapell

B. Hamar gravkapell.

Siden 2007 har krematoriet kun vært brukt til gravferdsseremonier og det har tilhørende fasiliteter som kjølerom, urnerom, lagerrom og verksted. Bygget har også kontorplasser, møterom, garderobe og spiserom for ansatte. Dette er grunnlaget for at Hamar kirkelige fellesråd som gravplassmyndighet ønsker å bytte til et navn som beskriver byggets nåværende og framtidige funksjon.

Forslaget sendes på høring til Kirkerådet, Innlandet fylkeskommune, Hamar kommune, Språkrådet, lokale tros- og livssynsorganisasjoner og begravelsesbyråer.

Høringsnotatet er tilgjengelig på kirkens webside: www.hamar-kirken.no og kirken.no

2. Historikk og bakgrunn

I planleggingsfasen av byggeprosjektet for krematoriet i Hamar i perioden 1936-1938 ble navn som både kapell og krematoriekapell brukt for å omtale det nye krematoriet - Hamar krematorium og kapell. Derimot ble krematorium innarbeidet som et naturlig navnevalg, sannsynligvis også det enkleste da det var viktig å vise offentligheten hvilken funksjon bygget som ble tegnet av arkitekt Rolf Prag skulle ha.

I 1998 fikk krematoriet ny forbrenningsovn og separat renseanlegg for utslipp. Dette anlegget var i drift fram til august 2007 da kirkelig fellesråd vedtok å stoppe all kremering som følge av gjentatte tekniske problemer. Det er ikke foretatt kremasjoner i bygget etter 2007.

Høsten 2021 vedtok Hamar kommunestyre å legge bort alle planer om bygging og gjenopptagelse av kremasjonsvirksomhet i Hamar til fordel for en avtale med Gjøvik krematorium. Avtalen ble inngått 15.7.2022 og forplikter Hamar kommune til et investeringstilskudd på kr. 4 millioner mot en garantiavtale om prioritering av kremasjonstjenester til Hamars befolkning i framtiden. Alt teknisk utstyr for kremering og luftrensing har vært under demontering over en periode og det siste ble fjernet i 2022.

Dette markerer en avslutning av diskusjonen om gjenopptagelse av framtidig kremasjonsdrift på adressen for krematoriet i Arvesens vei 1 i Hamar. Krematorium som navn må derfor sies å være misvisende da bygget ikke lenger har den funksjonen.

Kirkegården får gravkapell i 1886

På kirkegården i Hamar var det opprinnelige gravkapellet i bruk fra byggeåret 1886 til 1938 og ble revet på høsten i samme året. Dette var oppført tilnærmet midt på kirkegården der den anonyme minnelunden senere ble etablert og som fortsatt er i bruk til gravlegging. Her er et bilde av Hamar gravkapell slik det er å finne på denne nettadressen <https://digitalmuseum.no>

Arkitekt Rolf Prag

Hamar kapell og krematorium er tegnet av Rolf Prag og ble offisielt åpnet i 1938. Det fortelles at arkitekt Prag i sin beskrivelse av krematoriet omtalte det nye bygget som «kapellet i furulunden». Denne vestre delen av området som ble avsatt til tomt for det nye bygget var bevokst med store flotte furutrær. I reguleringen av eiendommen ble det anlagt urnelund på to sider av bygget.

Navn brukt i saksdokumenter og aviser om byggeprosjektet for krematoriet i perioden 1936-1938 var både kapell og krematoriekapell. På programmet for innvielsen av bygget i 1938 stod det «Hamar kapell».

Det er så langt vi vet ikke dokumentert en formell beslutning om at Hamar krematorium skulle være navnet. Mye tyder på at dette er blitt til på folkemunne og etter som årene gikk. Det var et naturlig valg, sannsynligvis også det enkleste, da det var viktig å vise offentligheten hvilke funksjoner bygget skulle ha. Kommunen bygget kapell for å holde seremonier og krematorium for å drive kremasjonsvirksomhet, i ett og samme hus.

Forskningsprosjekt om gravkapeller

I 2022 ble det startet et forskningsprosjekt om «Norges gravkapeller» i regi av Norsk institutt for kulturminneforskning (NIKU). Kunsthistoriker Elisabeth Andersen og bygningsantikvar Fredrik Berg som driver prosjektet besøkte Hamar krematorium i den forbindelse og uttalte: «*Et verdifullt arkitektonisk bygg å være stolt av. Krematoriekapellet må sies å være et av arkitektens fremste verker. Det største og mest imponerende gravkapellet i bispedømmet, et bygg som også anerkjennes svært godt nasjonalt.*»

Kunstner Per Vigeland

Den mest kjente kirkekunstner på denne tiden og som fikk oppdraget med utsmykning av Hamar krematoriekapell var Per Vigeland. Han har utsmykket et 30-talls kirker og kapeller i Norge med glassmalerier, altertavler, salmetavler eller andre interiørdetaljer. Ifølge Norsk kunstnerleksikon var Vigeland «*en mester i freskoteknikken (maling på våt puss), og utsmykningene preges av en forenklet, monumental figurstil. Motivene er ofte religiøse, men tolket med en moderne, dekorativ vri som integreres godt med arkitekturen.*»

3. Språklig tradisjon

Når et navn på et offentlig bygg skal vurderes vil det være nyttig å peke på noen retninger for navnet. Skal det uttrykke noe som er moderne, eller livssynsåpent, religiøst eller kirkelig, kunstnerisk eller poetisk, steds- eller personforankret?

I Norge er navnet krematorium og kapell tradisjonelt sett de mest brukte navnene også for tilhørende seremonirom.

Ordet *kapell* har tradisjonelt blitt brukt om mindre kirker eller kirkerom som ikke er hovedkirke i et sogn. I Norge har betegnelsen også blitt brukt om rom tilknyttet gravplasser og krematorier.

- Mange gravplasser og krematorier har i lang tid hatt *gravkapell* eller *krematoriekapell*.
- Navnet signaliserer et verdig, sakralt og høytidelig rom.

Historisk har kapeller vært:

- knyttet til en institusjon (sykehus, gravplass, slott, skole osv.)
- brukt til andakt, bønn og seremonier.

Hvilken betydning kapell og seremonirom

Ordene kapell og seremonirom forstås vanligvis ut fra graden av religiøs og livssynsmessig tilknytning og fleksibilitet. Den tradisjonelle oppfatningen forbinder *kapell* som et rom til bruk av kristne og religiøse trosretninger, mens *seremonirom* i større grad kan oppleves som nøytralt og slik sett lettere kan aksepteres av ikke-religiøse livssynsretninger.

I følge «Store norske leksikon» kommer kapell av det latinske *capella*. Bakgrunnen er legenden om helgenen [Martin av Tours](#) fra 300-tallet. Som romersk soldat delte han sin kappe (latin, *cappa*) i to deler og ga den ene delen til en tigger som frøs. Han satt igjen med en liten kappe, *capella*.

Likheter i sammenligningen av kapell og seremonirom er at begge brukes som sted for en verdig siste avskjed. Både kapell (gravkapell) og seremonirom kan være åpne for alle uavhengig av livssyn selv om graden av nøytralitet og religiøs fleksibilitet kan variere.

Der det er bygd nye krematorier og/eller seremonibygger etter år 2000 er begrepet seremonirom i tilknytning til stedsnavnet mest brukt som navn.

Hamar krematorium er et bygg som omtales og oppleves som et signalbygg. I denne forståelsen kan det argumenteres mot å bruke navnet seremonirom alene. Dermed kan det tale for at kapell eller gravkapell er mer riktig, fordi det viser vei til et bygg og ikke bare til et rom.

4. Rommets karakter og utforming

Et rom kan argumenteres med å være et kapell dersom det har en tydelig seremoniell og sakral utforming. Kjennetegn kan være:

- fast seremoniell møblering (alter-/bordfunksjon, talerstol, orgel/piano)
- sitteplasser orientert mot et samlingspunkt
- arkitektur eller symbolikk som understøtter høytid
- rom for stillhet og refleksjon
- Kapellbegrepet handler mer om rommets funksjon og karakter enn om hvem som eier eller bruker det.

5. Livssynsåpen bruk

Ordet *kapell* vil mest sannsynlig oppfattes som religiøst eller kristent, men bruk av begrepet kan likevel forklares med at:

- mange gravplasskapeller er tilpasset for fleksibilitet og brukes livssynsåpent
- betegnelsen beskriver romtypen, ikke trosinnholdet

- seremonien tilpasses brukernes tro eller livssyn

Begrepet *kapell* gir mange mennesker en intuitiv forståelse av rommets funksjon:

- Publikum oppfatter «kapell» som et verdig seremonirom knyttet til gravplass eller krematorium.
- Alternativer som «seremonirom» kan oppleves mer administrativt og mindre tradisjonsbærende.

6. Øvrige merknader til navneforslag

Uttalelser fra Hamar sogn og Vang sogn

Menighetsrådene i Hamar og Vang har i sine forberedende uttalelser til navnesaken anbefalt et offisielt navn på krematoriet å være *Hamar kapell eller Hamar gravkapell*, da byggets nåværende og framtidige permanente funksjon skal forbli et rom for avskjed. Slik sett vil dette også understreke byggets viktige historiske opprinnelse gjennom arkitekt Prags idé og beskrivelse av «kapellet i furulunden» og Vigelands kunstneriske utsmykning i rommet.

Som bakgrunn for forslagene til navnevalg er det vektlagt:

- endret funksjon
- byggets kulturhistoriske betydning
- historisk navnebruk
- menighetsrådenes enstemmige anbefaling

7. Eierskap og navnebeslutning

I henhold til hjemmelsoverføringen mellom Hamar kommune og Hamar kirkelige fellesråd ble eiendommen: *Hamar kirkegård og krematorium – Gnr. 1 bnr. 7496* overført vederlagsfritt til Hamar sokn i 2013. Dette er dokumentert i Statens kartverk.

Eierskapet innebærer at Hamar kirkelige fellesråd kan beslutte navnefastsettelse på bygget på myndighet fra Hamar sokn.

Kultur- og likestillingsdepartementet har på henvendelse fra kirkelig fellesråd gjort oppmerksom på at Lov om Stadnamn (*stadnamnlova som har som formål å ta vare på namn som kulturminne*) ikke kommer til anvendelse i denne type navnesaker. Navneendring på et nedlagt krematorium krever ikke godkjenning etter f.eks. gravplassloven § 4 andre ledd.

8. Høringsfrist og innsending

Hamar kirkelige fellesråd setter høringsfrist til 25. april 2026 og vil behandle saken til vedtak i styremøte i Hamar kirkelig fellesråd 7. mai 2026.

Høringssvar til: post.hamar@kirken.no

Hamar kirkelige fellesråd, 19. mars 2026

Daniel Flugstad
Kirkeverge

